

KOVÁCS SÁNDOR (közlő)

BIOGRAFIA SEU VITA
GEORGII MARKOS CSIKFALVIENSIS *

1. Márkos György az Erdélyi Nagy fejedelemségben nemes Marus Székben Csík-falvában 1751-ik esztendőben vette származását néhai szüleitől, u.m. Márkos Mihály atyjától és Bölöni Kis Anna édes anyjától: kik által a Csík-Szentmártoni Oskolába 1761-ben feadattatván, ottan a Betűkkel esmerkedvén, az Olvasásban, Declinatiokban, Comparatiokban, magát másoktól megkülömböztetvén, csak hamar, t.i. 1763-ba a Kolosvári Nemes Unitárium Kollégyiomba küldetett Tanulás végett, hol az alsóbb Letzkéket végezvén, a felsőbbek tanulására promoveáltatott, s Togás Deák lett; Deáksága ideje alatt volt Privatus Praeceptorok, a Nemes Kollégyiom Előljáróinak Parancsolatjokból, számos Urfiaknak, városi tanulóknak, Szebeni Gyermekeknek, s Iffjaknak: volt a Poétáknak Publicus Praeceptorok: volt idő folytával a Tisztelt Kollégyiom Bibliothekáriusa, és végre azon Kollégyiomnak Seniora két esztendeig¹. Ekkor egy keveset változott Élete módja, mert:

2. 1779-ben a Koolégyiumból kirendeltetett a Thoroczkai Oskola-Rektorságra², hol alig töltött egy Esztendőt s néhány napokat, s annyira vitte Tanítványit, mely szerént egy kiseded Tógás Deáki Particulát (:vagy társaságot:) felállíthatott volna, melyre azon népes Ekklesia Tagjai önként hajlottak: de azonban a fő tisztelendő Unitárium Consistoriumtól Parantsolatot vett, hogy készüljön akadémiákra; a minthogy 1781-ik esztendőben vette utját a Peregrinatio után a Bétsi Régiséggel s Ditsóséggel fényes universitásba³, hol két Esztendők és egy két hónapok alatt gyakorolván magát Tzéljaira közelebből tarozó Tudományokban

a. Theologikumokban: Moralis Theologiában, O és Új Testamentumi Historiaknak Halgatásában, a napkeleti zsidó és görög szent nyelvek Tanulásában.

b. Világiakban: nevezetesen a Physikában, melyben Publicum Tentamenre is admovealtatott, mint erről költ hiteles Attestatuma bizonyítja; a Német és Frantzia Nyelvekben s.a.t. Ius Naturében, Chymiában, Physiologiában, Astrologiában s egyebekben. És így itt Tanulásbéli Cursussát bé végezvén, Császári és Királyi Kegyelemnél s Engedélynél fogva 1782-ben el-utazott Bétsből Lintzen, Regenspurgon, Norimbergán, Erlángán, Casselen keresztül Göttingába, a minden Tudományok akkori Athénjébe, hol Hetven s még több Tudós Irásaikról esmeretes Professorok tanították a tudvalevő négy facultásoknak minden Részeit: itt halgatta a Négy Evangélisták Harmoniáját, s az Új Testamentomi Exegeticat az Universitas akkori Rector Proffessor Koppétól; a Morált Leszsztól; az

* Márkos György önéletrajzának eredetijét valaha az Unitárius Egyház Levéltárában őrizték, mára csupán a Simén Domokos által készített másolat áll a kutatók rendelkezésére, Benczédi Gergely néhai levéltáros Kollégyiumi tanárok című kötetében

arábiai nyelvet Michaelistól⁴, és az ettől nekie Correpetitorul rendeltetett Casselei Pap fiától, néki különös jó Barátjától Sartoriustól⁵, kit ő is a Deák nyelvben gyakorolt. A Syriai nyelvet Nöblingtől, a Görögöt Patt nevezetű Correpetitorától. Az Universalis Historiát Schlözertől⁶, és Meinersztől⁷; a Diaeticát Rihtertől; az Experimentalis Physicát Lichtenbergtól⁸. Egy Tanulásbéli Cursust itt bé-végezvéen ment Hannoverán, Brémán s Veszphalián keresztül Hollandiába, elsőbe ugyan Gröningába, azután Franqueraban, innen Hárlingába, hol a nagy öreg Hajók szoktak készíttetni. Itt Posta Hajóra ülven, evezett a tengeren Amsterdamba, hová jutott 1783-ban Pünköst elsőnapjára virradólag, s az innepet ott töltvén, esmerkedett a Remonstránsok Tanítóikkal, Papjaikkal, ezeknek Templomokba járt, Bibliothecájokat s az ebben található régi s nagyon ritka Manuscriptumokat meglátogatta s olvasgatta. Innen Terckschytton, igen tsekély fizetéssel a Kánálison vitette magát Leidába (:Lugdunum Batavorum:) hol némely praelectiocat Deák nyelven halgatván, tsak hamar által ment Hágába, s ott a tengeri állatok Collectiojára nézve nagyon híres Kabinétet meglátogatta. Ezután Rotterdámon, Clevián, Choburgon, Schmalkaldon, Marchburgon és Casselen keresztül vissza érkezett Göttingába; s még eddig itt volt Könyveit, Ruházatját, s egyéb portékáit egy bizonyos meghitt Emberinek által adván, hogy a Dunán egy Verschlagba bé-pakolva szállítaná le Bétsbe, maga, utját vette Lipsián s Dresdán által Hálába hol néhai kedves Collegájával Tiszt. Pákei Pákei József ural találkozáván, kevés ideig egymás társaságában mulattak, s együtt Tanultak; de Tzéljára vitetvén Tseh országon s nevezetesen Prágán keresztül sebes lépésekkel vissza jutott Bétsbe, hová, még akkor Portékái meg nem érkezvén, kevés várakozás után Kolozsvárra 1784-ik esztendő végivel, éppen Karátson Szombatján estve megérkezett⁹. Azután Tsak hamar Professorságba introdukáltatván, tanította elsőben a Sidó nyelvet és az Ó Testamentomi Hermeneutikát; azután a Görögöt, Németet, Philosophiának bizonyos részeit, Algebrát s egyebeket, mind adig, mig a Kolosvári Venerabilis Máter Ecclesiába egy ideig ugyan fél, annakutánna Egész, vagyis Rendszerént való Papságot kellett néhai b.a. Tiszteletes Kovátsi Thamás uram Decesusával vállalnia magára, mellyet együtt Profesorsággal folytatott 18 Esztendőig, vagyis 1811-ik esztendeig, ekkor, sokszori Kérdezése után megnyerte a [Venerabile] Representativum Consistoriumtól a Papi Hivatalnak Resignáltatását, a Professori hivatal több órákon jó móddal lehető folytatásának Te-kintetéből.

3. Ami a Márkos György Irásait és Munkáit nézi. Leirt mindeneiket valamelyeket Professorai nékie az Unit. Collegiumben tanítottanak, s ad calmum dictáltanak, és bé-kötve mind meg-vagynak 10. darabban. Amelyeket mint Professor maga dolgozott s compillált, azok főképpen ezek:

Encyclopaedia Theologia. Partes Theologiae

1. Subsidiariae: Historia scilicet Sacra veteris et Novi foederis: sacra Philologia et Hermeneutica utriusque Testamenti Latino idiomate.

2. Partes ejusdem Theologiae Constitutionae seu Essentialis: Dogmatica et Moralis Theologia Latine.

3. Disciplinae Theologiae Practicae „id est pastoralis et polemica, Ser-mone Latino” [...]

Mint Pap a miket irt, azok állanak Vasárnapi, Hetejszakai s egyébféle különböző könyörgésekben, Halotti Beszédekben, Prédikáziókban, Oratziokban: Kereszteléskor, s Ur Vacsorájakor tartott disertatiokban; az Oratiók közül egy, mely néhai M[é]l[tóság]s Henter István ur felett Járában n. Esztendőben élő nyelvel el-mondatott, ki is nyomtattatott; a többi rész szerint írásban meg vannak, nagy részint egytől is mástól is el-kéretettek, s még eddig vissza nem téritettek ugyancsak, Mint pap, Tractualis Notáriusságot is viselt a Kolosi Környékben n. esztendeig, s Protocollumot vitt, melyet által adott Succesorának Tiszt. Sz.M. Uramnak, mint Kolosvári első pap más két protocollumot is folytattott: egyet, a felsőbbbségi kegyelmes Rendeléseknek szoros megtartások végett; mást pedig az egybe Eskütt Házásoknak, Meg-kereszteltetteknek és El-temettetteknek Laistromát magába foglaló jegyző könyvet. Ezek is által adattak a Succesorának, nem kell maga írásai közt keresni.

4. Consistori hivatallal is Márkos, midőn még az 1785-dik esztendőben mind fő Tisztelendő, mind pedig a Venerabile Representativum Consistoriumnak Tagjává, erős Hite Le-tétele mellett, tétetett s ezen hivatalát holtáiglan viselte.

5. Akadémiái, Szintén öt Esztendőkre terjedt, egész expeditiója folyása alatt, mindenütt a hol meg-fordult, mind Tanulásbéli Profestussára mind pedig Erkölsire nézve, hogy s mint viselte légyen magát, arról hitelesen bizonyítanak a Bétsi, Götingai és Lejdai Universitások, s ezeknek bölcs Előljárói, magok Attestatumaikban ugy a Privat Indos Professorok, kiket hallgatnia szerencséje volt, magok aláírása alatt nyomtatásban adott Bizonyosság-tévő Leveleikben: nem különben Akadémikus Tanuló Társai és más jó Barátai, s Esmerössei, tulajdon kezeikkel azon Puggilárisba jegyzett írásaikkal, melynek titulusa ez: „Memoria eorum, quorum oblivisci nefas est.”

Mind ezeket, egybe varva, láthatni Életéről eddig Históriába irt Márkos György írásai s könyvei között.

6. A mi Páros Életét illeti Márkos Györgynek: Házassági szövetségre lépett 1785-ben Kolosváratt 19-dik Julij, ugyan Kolosvári Fejérvári Máriával, kivel több esztendőig töltött gyászos életének két kedves zálogi Himlőben, tsak nem azon egy nap halálozván meg s egyszersmind két koporsóban temettvén el; életben vagynak még Márkos Anna Veress Tornyi 30-di Contrallor Kisbatzoni T. Benedek János Ur Élete Párja és Márkos József, ki most szószöllői állapokra készítgeti magát.

És ezen előre botsáttak szerént Kezdette s folytatta Kolosvári volt Unitárius Pap és Professor Csikfalvi Márkos György az ő Életét, melynek végett vett egy gyakori fel-hülésből kapott, s sok és külömb külömbféle nyavaljából öszve szőtt font melybeli Vizi Betegség, Kolosváratt 1813-ban Professorságának s Házasságának 28-dik; világiegyész életének pedig 63-dik esztendejében¹⁰. Vége

Jegyzetek

¹ Fasciculus Rerum Scholasticorum (Fasc. R. S.) VI. 160; 203 l. Seniori Matricula nr.674. Exactori Matricula II.k. 191 l.

² Benczédi Gergely: A toroczkói iskola és tanítói in: KerMagv 1892. 27 évf. 300 l.

³ Protocollum Generale Consistorii 1778-1781; 52 l.

⁴ Michaelis, Johann David (1717 -1791) RGG. 934-935 l.

⁵ Sartorius, Christop (1701. X. 22. – 1785. XII. 9.) RGG. 928 l.

⁶ Schlözer, August Ludwig von (1735. VII. 1. – 1809. XI. 9.) RGG. 939 l.

⁷ Meiners, Christop (1747. VII. 31. – 1810. V. 1) RGG. 765 l.

⁸ Lichtenberg, Georg Christop (1742. VII. 1. – 1799. II. 24) RGG. 722 l.

⁹ Fasc. R. S. VI. 332 l.

¹⁰ A kézirat végére Körmöczi János a következő megjegyzést tette: „Ezen Biographiát minekutánna bé végezte Néhai Tiszteletes Professor Márkos György uram 18-a 9-bri 813. Nekem által adta, hogy Statusunk Archivumába tartassék meg maga pedig mint jó keresztény utolsó óráira készülvén ad 26-um 9-bris viradóra az urban elaluvék, 28-a ejusdem 3 orakor, maga ezaránt tett kívánága szerint a közönséges temetőben szép szolemnitással eltemettetett. Halotti tisztessége megadatott Die ...” [1813. november 28.] Sírfelirata: NÉHAI MÁRKOS GYÖRGY/ HAMVAI A KOLOSVÁRI U./ NEMES COLLEGUIMBA VOLT/PROFESSORSÁGA 28-dik a' MEL/ LETT FOLYTATOTT PAPSÁGA 18-ik/ EGÉSZ ÉLETÉNEK PEDIG 63 ESZ/ TENDEJÉBEN/ OZVEGYÉNEK FEJÉRVÁRI / MARIANAK ÉS KÉT ÁRVÁI / NAK OROKOS SZOMORUSÁGÁRA / JOK TÉTETTEK / NOVEMBER 26;-ik 1813. lsd. Kovács Sándor: Unitárius nagyjaink sírkövei in: KerMagv. 1994. 100 évf. 104 l.

Szónszék – úrasztala – szertartások

NAGY ENDRE

NAGYPÉNTEK ÁRNYÉKÁBAN - HÚSVÉT FÉNYÉBEN

Mt 26,2; 16,25

Az evangéliumok elbeszélése szerint Jézus négyszer jelenti tanítványai előtt elkövetkezendő szenvedéseit és kereszthalálát. Először Cézárea Filippi környékén járva (Mt 16,21), másodszer Galileában (Mt 17,22-23), harmadszor a Jeruzsálem felé vezető úton (Mt 20, 17-19) és negyedszer Jeruzsálemben, két nappal a zsidók húsvétja és egy nappal az úrvacsora szereztetése előtt.

Mindebből arra következtethetünk, hogy Jézus tisztán és világosan látta mindazt, ami vele történni fog, tudta, hogy számára már nincs visszaút, az egymás után következő eseményeket megállítani többé nem lehet; tudta, hogy ellenségei nem tétováznak tovább, hanem az első adódó alkalommal lecsapnak reá. Tudta, hogy a sok, csapdának állított álnok kérdés, amellyel annyiszor igyekeztek őt lépre csalni, törvényszegő, istenkáromló voltát igazolni, végül meghozza az eredményt. Tudja ezt, amikor Péter hitet tesz mellette és hűségéről biztosítja; tudta, amikor a virágvasárnapi tömeg hozsannája és hódolata vette körül. És tudta, hogy áruló is akad majd, aki segít ellenségeinek kézre keríteni őt.

Két súlyos fogalom emelkedik ki Jézusnak szenvedéseit negyedszer jelentő mondatából: az árulás és a kereszthalál (text). A történelem azt igazolja, hogy a nagy és nemes eszméknek minden korban megvoltak az árulói és az ellenségei. Népek történelme igazolja: a szabadság, az emberi méltóság, az igazság, a jog, az alkotmányosság eszméinek mindég akadtak árulói és ellenségei.

Nem csoda tehát, hogy Jézus esetében - aki tanításai, Istenről, emberről, hitről, életről vallott felfogás által végül kora egész társadalmával találta szemben magát - az áruló és az ellenség szintén valóságos történelmi szükségesszerűségként jelentkeznek.

Feltehető a kérdés: egy nép, egy ország szabadságának, függetlenségének érthető, hogy vannak ellenségei és árulói: a hatalomra vágyók, a haszonlesők, a gyávák és köpenyegforgatók. De annak az embernek, aki szeretetet, jószágot, békességet, türelmet, megbocsátást hirdet, aki nem lázít, nem uszít, hanem - ellenkezőleg - az ellenség szeretetét tanítja és éli, aki a „...szelíd és alázatos szívű vagyok...” vallomásával jellemzi önmagát, miféle ellenségei és árulói lehettek, és miért?

Ha azonban figyelmesebben megvizsgáljuk, rájövünk, hogy korántsem csupán ennyiről van szó. Mert Jézus prófétai működése nem pusztán a szere-